

А.Т. УСКЕЛЕНОВА,¹

Э.Ф.Д.

М.М. ОСПАНОВ,²

докторант.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразиялық

ұлттық университеті.¹Халықаралық бизнес университеті²

ШЕТЕЛДІК ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНЫҢ БІЛІМ БЕРЕТІН ОҚУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНДАҒЫ БІЛІМ МЕНЕДЖМЕНТІ ЖҮЙЕСІ

Аңдатпа

Отандық нарықта білім беру қызметтерінің жағдайы күрделене түсуде. Бір жағынан, білім беру нарығында мемлекеттік жоғары оқу орындарының беделінен жоғарылағанда коммерциялық жоғары оқу орындарының көптігі бар; екінші жағынан, экономикадағы қаржыландырудың теңгерімсіздігі білікті кадрлардың экономиканың ақылы секторларына күрт көшуіне алып келді, үшінші жағынан, Қазақстан Болон декларациясына қол қойғандықтан, отандық білім беру қызметтері нарығындағы білім беру бағдарламаларының құрылымы мен мазмұнына мүлдем жаңа талаптар қояды. Ұлттық экономиканың өзі өзгеріп, оқу бағдарламаларын жаңа қажеттіліктерге бейімдеуге мәжбүр етеді. Күрделі бәсекелестік ортада өмір сүру үшін университеттерге шығармашылық ойлау қабілеті бар және өздерінің білімдерін бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған мәселелерді шешу қабілеттілігі бар жоғары білікті мамандар қажет. Дамып келе жатқан нарықта университеттің бәсекеге қабілеттілігі қазіргі заманғы және жаңа білімді қалыптастыруға негізделген тұрақты және үздіксіз инновациялық үдерістердің дайындығымен анықталады. Білімнің қасиеті – тасымалдаушыдан бөлінбеу – тұрақты бәсекелестік артықшылығын тудырады, оның қалыптасуы мен сақталуы университетті стратегиялық басқарудың негізгі мақсаттарының бірі болып табылады. Білімнің бәсекеге қабілеттілікке әсер етуінің маңыздылығын түсінуге деген көзқарасты әзірлеу – университеттің қызметіндегі білімді басқаруда жаңа бағытты қалыптастыру үшін негіз болып табылады.

Тірек сөздер: білімді басқару, білім орталықтары, білім ұйымдары, компаниялар, білім беру қызметі, оқу бағдарламалары, бәсекеге қабілеттілік.

Заманауи әлемдік даму қоғамды қалыптастырудағы жаңа кезеңге көшу, білім беру, тарту және білімге негізделген экономиканы құруда сипатталады. Соңғы жылдары білім мен интеллектуалдық ресурстар қоғамның әлеуметтік-экономикалық дамуында айрықша маңызға ие болуда. Білімге негізделген инновациялық экономика тауарлар мен қызметтердің ғылыми қарқындылығын, олардың өмірлік циклінің төмендеуін, еңбек өнімділігінің бірнеше есе артуын, зияткерлік өнімдер мен қызметтер (патенттер, лицензиялар, мәмілелер, консалтинг) нарығының үлкен сегментінің пайда болуын, оларды үнемі жаңартылып отыру қажеттілігі мен жылдамдығын арттыру қажеттілігі үшін пайдаланылатын технологияларды интеллектуализациялануымен сипатталады.

Білімді пайдаланудың тиімділігін арттыру мақсатында мақсатты, матрицалық, виртуалды және желілік топтарға ұйымдық механизмдер мен құрылымдарда белгілі бір өзгеріс пайда болуда. Мұнда мәселенің барлық өзектілігі үшін білімді басқару теориясы әлі де бастапқы сатысында тұр және компаниялардың материалдық емес активтерінің үнемі өсіп келе жатқан үлесі осы уақытқа дейін нашар және жүйесіз түрде реттеліп, басқарылуда [1].

Университеттер – жаңа білімге негізделген экономиканы қалыптастырудың негізгі құралдары. Осыған байланысты, университеттер жаңа білім берудің генерациялануы мен трансфердің орталықтарына айнала отырып, олардың академиялық емес секторға енуіне және коммерциаландыруына ықпал етуде. Сондай-ақ, университеттер бизнес-қауымдастықтың дамуына әсер етіп, оларды тиісті құзыреттілікке ие бітірушілермен байытады.

Әлемдегі дамыған елдердің көпшілігінде өндірістік кәсіпорындарда және білім беру ұйымдарында, оның ішінде білім беру саласында да білім менеджмент жүйесін тиімді қолданудың көптеген тәжірибесі жинақталған. Көптеген елдерде білім беру менеджменті саласында білім берудің түрлі жобалары жүзеге асырылуда. Бірқатар елдерде білім басқармасының құрылымдық бөлімшелері құрылды. Білім беру мекемелерінде білімді басқару адамдардың,

процестер мен технологиялардың өзара байланысы үшін жобалау жиынтығын ұсынуы керек және адамдарға білім алмасуға және басқаруға көмектесетін саясат пен тәжірибені көтермелеуі қажет. Осылайша, университеттер білім үшбұрышының басты ойыншылары болып табылады. Олар генерациялау (зерттеу), тарату (білім беру), қолдануға (инновациялар) қатысады [2].

Бүгінгі ортада университеттер жаңа білімдерді қалыптастыру және оны мүдделі тұлғаларға беру процесін саналы түрде басқаруы керек. Университеттің білімді басқару жүйесі үш инфрақұрылымға, яғни инфрақұрылымға, ақпараттық құрылымға және ақпараттық мәдениетке негізделген. Осы негіздердің әрқайсысы білімді басқару жобасын табысқа немесе сәтсіздікке алып келуі мүмкін. Университеттің білім басқару жүйесін табысты түрде қалыптастыру үшін қызметкерлердің, зерттеушілердің, студенттердің және басқа да қатысушылар арасында білім алмасуды және білім алмасуды жеңілдететін ұйымдастырушылық білім базасы болуы қажет.

Ақпаратты өңдеу мәселелері ушыға бастағандықтан, ақпаратты басқару жүйесі ХХ ғасырдың 90-шы жылдарының ортасында ірі корпорацияларда белсенді түрде енгізіле бастады. Сонымен қатар, негізгі осалдық – бұл компанияның мамандары жинаған біліммен жұмыс істеуі болып табылды. Ірі компаниялар білім менеджмент жүйесін құруға инвестициялар сала бастады. Кейбір компанияларда «Білім орталықтары» құрылды, олардың әрқайсысында атқарушы директордан бастап, интеллектуалды мамандардың белгілі бір тобы құрылды. Атап айтқанда, білімді басқару директоры лауазымын құрған бірқатар белгілі ұйымдарға мыналар кіреді: Hewlett-Packard, Coca-Cola, PricewaterhouseCoopers, Cap Gemini Ernst & Young. Сонымен қатар, IBM және CGEY штат кестесіндегі білім менеджменті бойынша бас маманның лауазымы енгізілді.

Заманауи ғылыми әдебиетте ұйымдардағы білім менеджментіне көп көңіл бөлінеді, алайда жарияланымдарды талдау барысында, зерттеу объектісі жиі ұйымдық-теориялық аспектілері болып табылатынын көрсетеді. Университеттің білімдерін басқару жүйесін қалыптастыру мен енгізудегі практикалық тәжірибе бойынша өте құлықсыз жазылған. Мүмкін, бұл көптеген ірі университеттердің өздерінің іс-тәжірибесімен бөліскісі келмейтіндіктеріменен байланысты болар.

Өткен онжылдықта әлемнің көптеген университеттері білімді басқару жүйесін белсене енгізе бастады, олардың басым бөлігі алдыңғы қатарлы веб-технологияларға негізделген. Жоғары оқу орындарында білім менеджменті жүйесін енгізудің кейбір мысалдарын қарастырайық. Binus университеті (Universitas Bina Nusantara, Индонезия). Индонезияның Джакарта қаласында орналасқан жеке зерттеу университеті болып табылады. Университет 1974 жылы 21 қазанда «Қазіргі заманғы компьютерлік курстар» негізінде құрылып, бакалавриат, магистратура және аспирантура бағдарламаларын қамтитын толыққанды университетке айналды. BINUS – Индонезиядағы жетекші университеттің бірі болғандықтан, жыл сайын студенттер саны артып келеді. Бизнес-процестер де күрделеніп келеді. Төмендегі мәселелерді шешу үшін BINUS-тің жоғарғы менеджерлері білім менеджменті жүйесін енгізуге шешім қабылдады:

- ◆ кадрлардың жоғары айналымы есебінен зияткерлік капиталдың жоғалуы;
- ◆ жаңа қызметкерлерді оқытудың жоғары құны;
- ◆ нақты уақыттағы шешімдерді қабылдауда қажетті ақпаратты іздеу қажеттілігі;
- ◆ күш-жігердің қайталануы;
- ◆ қателіктердің қайталануы.

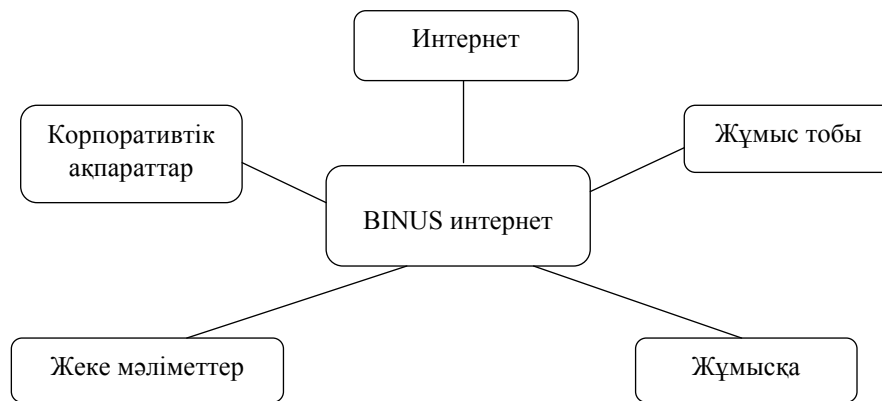
Бүгінгі күні Университетте Team Room, DominoDoc құжаттарды басқару жүйесі, Sametime алмасу сервері және Learning Space e-Learning кеңейтілуі арқылы жобалық топты басқару және үйлестіруді қамтитын түрлі жүйелік бағдарламалар бар. Университеттің ғаламторы – білім менеджменті жүйесінің платформасы болып табылады (сурет 1, б. 255).

Интернет BINUS келесі негізгі элементтерден тұрады:

1. Корпоративтік ақпараттар – есеп беру, жоспарлау, рефераттар, резюме, аналитикалық ақпараттар, сондай-ақ профессорлық-оқытушылар құрамы мен студенттер туралы мәліметтер.
2. Жеке мәліметтер – ПОҚ және қызметкерлердің жеке ақпараты, мұнда жеке хатқа, жеке жоспарларға және контактілерге жеке қол жеткізуге болады.
3. Жұмыс тобы – пікірталас алаңы болып табылады, құжаттаушы және еске салғыш жүйесімен қатынасу.

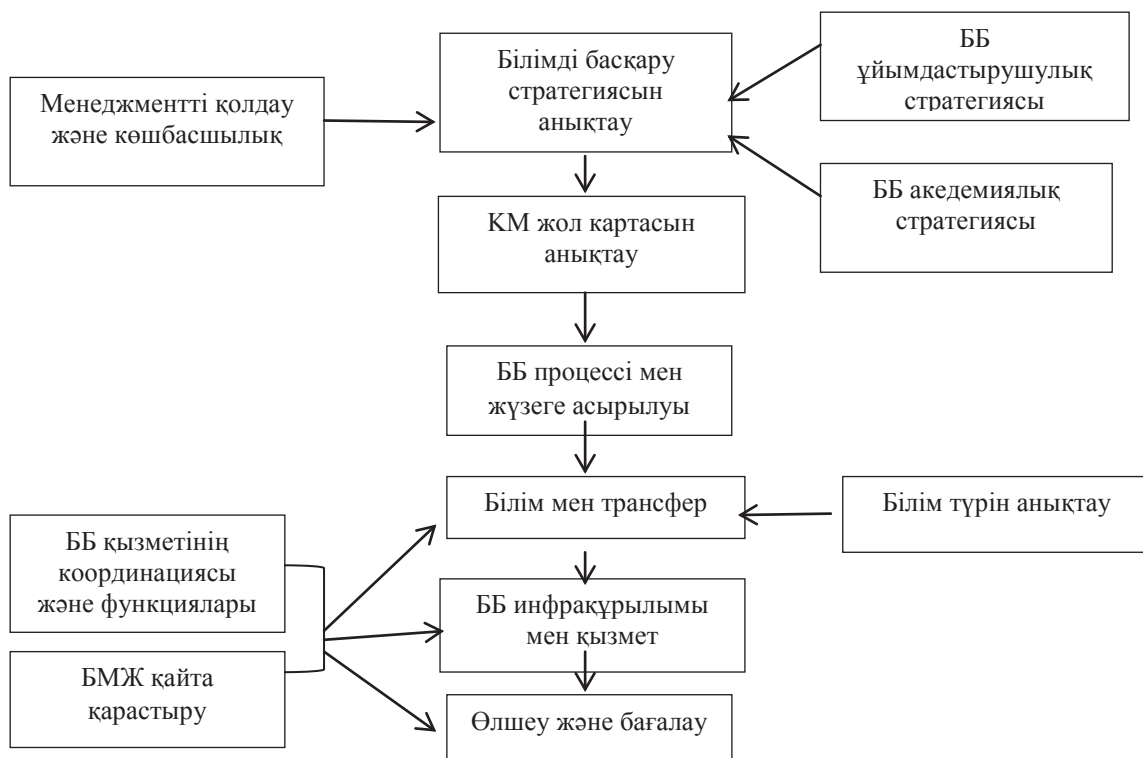
4. Интернет – ауа-райы, валюта бағамы және құнды қағаздар туралы, сондай-ақ әлемдік жаңалықтар туралы ақпаратты қамтитын қойынды.

5. Жұмысқа қажетті өтінім, оның ішінде EIS және RA.

Сурет 1 – BINUS интернет құрылымы

ҮТИТ (Yung Ta Institute of Technology and Commerce) Тайвань. 1967 жылы негізі қаланған бұл Тайваньның оңтүстік бөлігінде орналасқан жеке кәсіптік мекеме. Оқу мекемесінде 300-ге жуық әкімшілік қызметкерлер мен ПОҚ жұмыс жасайды және 8,3 мың студент оқу оқиды [3]. ҮТИТ әкімшілігіндегі вице-президент білімді басқару жөніндегі менеджер болып табылады. Университет жеке білімдерді ұйымдық білім базасына беру үшін алмасу мәдениетін құру мақсатын қойып отыр. Жоба білім менеджменті жүйесінің басшылары мен қызметкерлерін қамтиды. Кәсіпкерлік субъектісінің білім қорын жеке дағдыларын, құзыреттілік, ой, идеялар мен инновациялар әлеуетімен біріктіре отырып пайдаланылуы кәсіпорынның өз саласы аумағында тиімді бәсекелесуге мүмкіндік береді (сурет 2).

Сурет 2 – ҮТИТ-де БМЖ үлгісін енгізу

Негізгі топ әр топқа білім беруді басқару жүйесі ретінде қалыптасады. Оның ішінде білім ұсыныстарын бастапқы бағалау үшін маршрутизатор, сыныптауға арналған құрылымды тексеру үшін шолғыш, тазалау редакторы, қызмет көрсету үшін категориялар мен білімді беру және бөлісу үшін коммуникатор кіреді. Әрбір топ үшін білімді игеруге және ортақ пайдалануға арналған нақты білім менеджмент қызметі анықталған. Техникалық және ұйымдастырушылық инфрақұрылым Gweb аутсорсингіне негізделген. Бағдарламалық жасақтама Lotus Domino жүйелеріне негізделген [4].

Мәскеу мемлекеттік экономика, статистика және информатика университеті (МЭСИ). 1932 жылдан бастап жоғары білікті мамандарды даярлайтын бай тәжірибесі және дәстүрі бар Ресейдің жетекші жоғары оқу орындарының бірі. МЭСИ-де білім менеджменті жүйесін құру тәжірибесін ескере отырып, келесі кезеңдерді ажырата аламыз:

- ◆ мақсаттар мен міндеттерге негізделген стратегияларды анықтау;
- ◆ тәсілдерін, әдістерін және іске асыру мерзімдерін анықтау;
- ◆ барлық ресурстарды каталогтандыру (деректер базасын қалыптастыру);
- ◆ электрондық құжат айналымын құру;
- ◆ «бейресми білімді» қалыптастыру әдістерін анықтау;
- ◆ кафедраның, институттың, университеттің «білім картасын» құру;
- ◆ қызметкерлерді оқыту;
- ◆ мотивация жүйесінде өзгерістер енгізу;
- ◆ білім беруді басқару міндеттерін жүзеге асырудың негізі ретінде электрондық оқыту технологияларын енгізу;
- ◆ сапа менеджменті жүйесін енгізу;
- ◆ өзін-өзі ұйымдастыру қағидаларын енгізу;
- ◆ балансталған көрсеткіштер жүйесін енгізу;
- ◆ білім менеджменті процестерін автоматтандыруды жүзеге асыратын қызметтер мен технологияларды анықтау;
- ◆ бірыңғай ақпараттық-білім беру кеңістігін құру;
- ◆ қызметтер мен технологияларды интеграциялау;
- ◆ бірыңғай ақпараттық-білім беру кеңістігі шеңберіндегі жұмысты ұйымдастыру.

«МЭСИ өзін-өзі тану ұйымы» ретіндегі жобасын іске асыру шеңберінде білім беруді басқару жүйесі құрылған. Ол университетке заманауи және тиімді оқыту жүйесін құруға, сондай-ақ әр бөлімге, оның ішінде кафедра үшін білім кеңістігін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Барлық кафедраларға ашық білім беру ресурстарын және интернет ресурстарды пайдалануға, сондай-ақ, үздік тәжірибелерді қолдануға мүмкіндік беріледі. Нәтижесінде ғылыми қызметтің жаңа нәтижелері қалыптастырылып, білім беру процесі жетілдіріледі [5].

Кафедралардың білікті кеңістіктерінің негізінде университеттің 99 үлкен құрылымдық бөлімшесі, білім беру мекемесі немесе факультетінің білім кеңістігі, содан кейін бүкіл университеттің білім кеңістігі қалыптасады. Барлық мұғалімдер мен қызметкерлер білім кеңістігін қалыптастыруға және оны пайдалануға қатысады.

Сонымен қатар, университетте сапа менеджменті жүйесі енгізіліп, жыл сайын жақсартылуда. Күн сайын МЖӘ мен қызметкерлер бір салада немесе басқа да салаларда білімдерін қалыптастырып, жүйелейді. Нәтижелері кез-келген адамға қажет болғанда, оның ішінде жаңа қызметкерді немесе мұғалімді жалдаған жағдайда пайдаланылуы мүмкін және ол үшін университет оларды оқу үшін уақытын жоғалтпайды. Өйткені қажетті барлық құжаттар, нұсқаулар, ережелер енгізілген электрондық құжат айналымы арқасында қол жетімді болып табылады.

Бұл ресурстардың біртұтас интеграциялануынсыз, ақпараттық кеңістік университеттің білім кеңістігін көрсете алмайды. Барлық ресурстардың интеграциясы инновациялық университетті дамытудың стратегиялық міндеті болып табылады.

Тафтс университеті (Tufts University, АҚШ). 9 мектепті және 1 колледжді қамтитын Құрама Штаттардағы жеке зерттеу университеті. 1852 жылы діни Тофтс колледжі ретінде құрылған. Білім беруді басқару жүйесін құру аясында 2003 жылы субъектілердің онтологияларын

құрастыру, мәтіндік, аудио-визуалды ақпарат пен құрылымдық деректерді біріктіруге арналған көрнекі құралдарды біріктіретін Visual Understanding Environment (VUE) жобасы әзірленді. VUE жобасы аясында оқу және зерттеу жұмыстарын қолдау мақсатында білім мен ақпараттың цифрлық ресурстарын басқару және пайдалану үшін ыңғайлы бағдарламалық құрал құрылды. Бұл бағдарламалық жасақтама сандық мәліметтерді құруға, ұсынуға және бөлісуге (sharing) мүмкіндік береді. Бағдарлама Education Commons білім беру лицензиясының лицензиясы бойынша таратылады. VUE жобасы – тақырыптық карталарды (Mind Maps) дамытуға мүмкіндік беретін және оқу үрдісі мен зерттеулерді қолдау үшін цифрлық ресурстарды басқаруға және ықпалдастыруға бағытталған ашық бастапқы жоба [6].

VUE ортасы пайдаланушыға цифрлық ақпаратты құрылымдау, ұсыну және тарату үшін икемді визуалды кеңістікті береді, ол келесідей түсінікті болады:

- ◆ сандық суреттер;
- ◆ аудио-, видео мазмұны;
- ◆ мәтіндік ақпарат;
- ◆ құрылымдық деректер.

Құрылымдық деректерді пайдалану (мысалы, ішкі деректер жиынтығы негізінде құрылған csv файлдары) деректер жиынтығын визуальды интерфейспен біріктіруге мүмкіндік береді, сонымен бірге осындай комбинацияның нәтижелерін визуализациялауға мүмкіндік береді. Бұл жағдайда, мұндай әрекеттерді орындау үшін SQL тілін немесе басқа сұрау тілдерін қолданудың қажеті жоқ – бәрі тінтуірмен жасалады. Оның функциясы бойынша, VUE концептуалды картаға қолдау көрсету құралы болып табылады.

Баск елінің университеті (University of the Basque Country). Испанияның солтүстігіндегі дербес қоғамдастықта орналасқан Баско еліндегі жалғыз мемлекеттік университет. Университет испан университеттері арасында 11-ші орынға, Еуропада 96-шы орынға ие болып табылады [7].

Университеттің он бір университеттің арасында ғылыми білім беру желісін дамыту тәжірибесі үлкен қызығушылық тудыруда. Виртуалдық ғылыми орталықтар құру идеясы ақпараттық технологияларды дамытудағы негізгі жетістіктерге байланысты шындыққа бір қадам жақындады. Мұндай орталықтар әлеуметтік-экономикалық ортадағы өзгермелілік белгісіздігінің артуына байланысты зерттеу жұмыстарын үйлестіруге мүмкіндік береді.

Зерттеулерге арналған виртуалды білім беру желісінің тұжырымдамасы қазіргі кезде бар ғылыми зерттеулерді ұйымдастыру әдістерінен түбегейлі ерекшеленеді. Ең алдымен, өзгеріс зерттеудің салаларына жатады, ол қазіргі жағдайға сәйкес келмеуі керек, алайда тиісті ғылымдарды дамыту керек. Бұдан басқа, бұл желілер әртүрлі ғылыми салалардағы, мемлекеттік құрылымдарда, компанияларда және т.б. пайдаланушыларды біріктіре алады, бұл зерттеулерді тиісті әлеуметтік-экономикалық орта қажеттіліктеріне көңіл аударуларын жеңілдетеді. Ғылыми жобалар бойынша консорциум құрудың әлеуеті шектеусіз, зерттеушілердің әрқайсысы әр мәселе бойынша немесе зерттеу тақырыбы бойынша көпсалалы көзқарасты қамтамасыз етеді. UNIKNOW университеттерінің виртуалды желісінің моделі пәнаралық білімді қалыптастыру үшін жаңа мүмкіндіктер ашуда [8].

Білім басқару моделін қалыптастыру мақсатында 2000 жылы Басков мемлекетіндегі университетте басталған «Ғылыми-техникалық білім беруді зерттеу, дамыту және трансферттеу процесі» атты жалпы білім беру процесін қамтитын білім беруді басқару моделін қалыптастырудың жобасы университеттің ғылыми және техникалық білімдерін кәсіпорындар мен мекемелерге берілуінің бүкіл үрдісін қамтуы мүмкін.

Зерттеу өз мақсаттары үшін әртүрлі болып табылады және университеттерден қоғамға және қоғамға білім беруді басқаруға және аударуға байланысты түрлі салаларда жүргізілуі мүмкін. Бұдан басқа, ғаламтордағы зерттеулермен бөлісетін зерттеу топтары мен университеттердің ауқымы мен әртүрлілігі өзара әрекеттесуге және инновациялық идеялардың пайда болуына бірнеше мүмкіндіктерді тудыратын проблемаларға көп салалық көзқарас береді. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, виртуалды желі келесі тікелей мақсаттарды белгілеуі керек:

- ◆ ең төменгі бағамен және жылдам мүмкін жылдамдықпен зерттеуге қажетті ресурстарды ұйымдастыру;

♦ танымал зерттеушілерді кең ауқымды ынтымақтастық, икемділік және ұйымдастырушылық мәдениеттің жаңа тұжырымдамалары, сондай-ақ ашықтық саясатын ұсыну арқылы тарту;

♦ командалық рух пен жеке шығармашылық принципін насихаттау, бәсекеге қабілеттілікті арттыру және технологиялық дамудың айтарлықтай өсуіне жағдай жасау.

Ұсынылған модель білімнің әртүрлі түрлерінің сипаттамаларын қамтиды. Қатысудың әртүрлі деңгейі бар, бірақ деңгейлердегі айырмашылықтар тапсырмаларға қатысу деңгейіне байланысты емес, сонымен қатар қатысушыларға берілген тапсырмалардың дәрежесі мен орындалатын тапсырмалардың түріне байланысты болады.

НИОКР үшін білім желісі саласындағы модельде төрт маңызды инновациялық элементтер ұсынылған. Бірінші элемент өзара сенім орнату мен қатысушылар қызметінің бейімделуі және қосымша пәнаралық зерттеулерді алға жылжыту болып табылады. Екінші элемент университеттер мен жекелеген университеттік зерттеушілер арасындағы виртуалды және интерактивті жұмыс әдістерімен ақпараттық желіні дамыту болып табылады. Үшінші тармақ ақпарат алмасу механизмін, білімді басқару, дамыту және трансферттеу саласындағы озық тәжірибелерді дамыту және төртінші элемент білім беру желісінде өндірілетін білім менеджментін біріктіру болып табылады [9].

Градец-Кралове университеті (Univerzita Hradec Králové, Чехия). Чехиядағы Градец Кралове қаласындағы мемлекеттік жоғары оқу орны шығыс Чехияның жетекші оқу және ғылыми мекемелеріне жатады. Бүгінгі күні университетте 9 мыңнан астам студент оқу оқиды. Университет 40-тан астам бағдарламалар мен 100-ге жуық мамандықтарға арналған тренингтер өткізеді [10].

Университеттің білімді басқару жүйесін қалыптастыру 90-жылдардың ортасында басталды. Менеджмент және ақпарат факультетінде жүйені құруға бағытталған бастамалар енгізілді және олар мыналарды қамтиды:

♦ жоспарлаушыны сатып алу және оны пайдалану практикасына енгізу мен интернетке қолжетімділікті жариялау кестелерінің кең мүмкіндіктері;

♦ барлық маңызды құжаттарды электронды форматқа біртіндеп көшіру (соның ішінде PDF) және оларды интернет арқылы қол жеткізуге болатын үлкен құжат репозитарийінде жинауды дамыту;

♦ интражелі жүйесін біртіндеп жетілдіру және оны оқушылар, оқытушылар, пәндер, оқу бағдарламалары және т.б. қажетті ақпаратпен толықтыру;

♦ виртуалды оқу ортасын дамыту;

♦ сараптамалық тәжірибесі бар барлық тұлғалармен алмасуға байланысты өзгерістерді университеттің корпоративтік мәдениетіне біртіндеп енгізу және дамыту.

1999 жылдың ортасынан бастап университет баспа кестелерінің және басқа да тиісті функцияларының ауқымды мүмкіндіктері бар жоспарлаушының қызметін пайдалана бастады. Scientia Ltd. компаниясының SyllabusPlus® өнімі университетке пайдаланушылардың үш топтарының, яғни университет басшылығы, профессорлық-оқытушылар құрамы мен студенттердің өзара әрекеттесуін бастауға мүмкіндік берді. Жүйе интернетке негізделген профессорлық-оқытушылық ақпарат жүйесімен біріктірілген. SyllabusPlus жүйесі факультеттің және педагогикалық қызметтің әдістемелік жұмысын жоспарлаудағы рөлімен қатар, факультеттің және университеттің білім қорын қамтитын білім басқару жүйесі ретінде пайдаланылады. Бұл басшылықты уақтылы және нақты ақпаратпен және қажетті біліммен қамтамасыз ете отырып, тиімді шешімдерді қабылдауға және университетті басқару процессін қолдауға мүмкіншілік береді [10].

Осылайша, көптеген университеттерде пәнаралық тәсіл қолдануға мүмкіндік бермейтін ұйымдық құрылым бар. Бірақ қазіргі заманғы әлемде, біз білетіндей, ғылыми жетістіктер әртүрлі ғылымдар шекарасында пайда болады. Сондай-ақ, жаңа білім қалыптастыру үшін халықаралық қатынастарды дамыту қажет. Университеттер өздерін жеке институттар ретінде қарастырмауы тиіс. Мұндай қарым-қатынас институционалдық ынтымақтастыққа кедергі келтіре

отырып, барған сайын маңызды болып келеді. Университет қызметкерлерінің әрқайсысы өзінің білімі бар. Бірақ заманауи ақпараттық технологияларды пайдаланбай, тиісті корпоративтік мәдениетке ие болмаса, бұл білім мен тәжірибе әрбір жеке тұлғаның білім кеңістігінде қалуы мүмкін. Шетелдік университеттердің тәжірибесі көрсеткендей, әрбір университет өздерінің қатысушыларына тәжірибе алмасуға, жинақтауға және жаңа білімдерді жасауға мүмкіндік беретін білімді басқару жүйесін құруға тырысуы керек.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Нотин Д.Г. Концептуальные элементы проактивного управления знаниями в университете // Экономика и современный менеджмент: теория и практика: сборник статей по материалам XXXIX международной научно-практической конференции. – 2014. – 2 июля: // <http://sibac.info/15317>.
- 2 Пастухов А.Л. Управление знаниями в образовании: международный опыт // Вестник Челябинского государственного университета. Политические науки. Востоковедение. – 2012. – № 12(266). – С. 56–59.
- 3 Данные об университете Yung Ta Institute of Technology and Commerce: // <http://www6.ytit.edu.tw/english/mp5178.html>.
- 4 Yaying Mary Chou Yeh. The Implementation of Knowledge Management System in Taiwan's Higher Education // Journal of College Teaching & Learning. – 2005. – Vol. 2. – № 9. – P. 35–42.
- 5 Bennett E. Virtual HRD: The Intersection of Knowledge Management, Culture, and Intranets // Advances in Developing Human Resources. – 2009: <http://adh.sagepub.com/content/11/3/362.short>.
- 6 Kumar N. Schwertner. Visual Understanding Environment // Third International Conference on Open Repositories. – Southampton, United Kingdom, 2008, 1–4 April: // <http://pubs.or08.ecs.soton.ac.uk/79/>.
- 7 Castellanos A., Youlianov S. Knowledge networks: a key element for university research and innovation process A case study // 3rd European Knowledge Management Summer School. – San Sebastian, Spain, 2003. – 7–12 Sept.
- 8 Материалы сайта University of the Basque Country: // <http://www.ehu.es/en/en-home>.
- 9 Материалы сайта Университета Градец-Кралове: // <https://www.uhk.cz/cs-CZ/UHK/O-univerzite>.
- 10 Mikulecka J., Mikulecký P. University Knowledge Management – Issues and Prospects: // chirouble.univ-lyon2.fr/~pkdd2000/Download/WS5_12.pdf.

Аннотация

Ситуация на отечественном рынке образовательных услуг становится все более напряженной. Во-первых, на рынке образования имеется в наличии большое количество коммерческих вузов, уступающих по престижу государственным вузам; во-вторых, дисбаланс финансирования в экономике привел к перетоку квалифицированных кадров в более оплачиваемые отрасли экономики, в-третьих, Казахстан, подписав Болонскую декларацию, предъявляет на отечественном рынке образовательных услуг совершенно новые требования к структуре и сущности образовательных программ. Меняется сама национальная экономика, вынуждая адаптировать учебные программы к новым потребностям. Для выживания в усложняющейся конкурентной среде вузам необходимы высококвалифицированные специалисты, способные творчески мыслить и использовать свои знания для решения задач, направленных на повышение их конкурентоспособности. В условиях развитого рынка конкурентоспособность вуза определяется его готовностью к постоянному и непрерывному инновационному процессу, основанному на использовании существующих и генерации новых знаний. Свойство знания – неотделимость от своего носителя – создает устойчивое конкурентное преимущество, формирование и сохранение которого является одной из основных задач стратегического управления вузом. Выработка подхода к осознанию важности влияния знаний на конкурентоспособность является основой для становления нового направления в деятельности вуза – управления знаниями.

Ключевые слова: управление знаниями, центры знаний, учебные организации, компании, образовательные услуги, учебные программы, конкурентоспособность.

Abstract

The situation in the domestic market of educational services is becoming increasingly tense. Firstly, there is a large number of commercial universities in the education market, which are inferior in terms of prestige to state universities, but due to their mobility they gradually keep their share. Secondly, the imbalance of financing in the economy has led to a sharp overflow of qualified personnel to more well- paid sectors of the economy. Thirdly, Kazakhstan, having signed the Bologna Declaration, has positive and negative sides for the domestic market of educational services. The national economy itself is changing, forcing curricula to adapt to new needs. In order to survive in an increasingly competitive environment, universities are required highly qualified specialists, capable to think creatively and use their knowledge to solve tasks aimed at improving their competitiveness. In a developed market, the competitiveness of a university is determined by its readiness for a continuous innovation process based on the use of existing and generation of new knowledge. The property of knowledge – inseparability from its carrier – creates a sustainable competitive advantage, the formation and preservation of which is one of the main objectives of the strategic management. The purpose of the article is to develop an approach to understanding the importance of the influence of knowledge on competitiveness.

Key words: knowledge management, knowledge centers, educational organizations, companies, educational services, curricula, competitiveness.